

**Міністерство регіонального розвитку та будівництва України
АКАДЕМІЯ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ**

ШТУРХЕЦЬКИЙ Сергій Володимирович

УДК 352:316.77

**КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ В МІСЦЕВОМУ
САМОВРЯДУВАННІ УКРАЇНИ**

25.00.04 – міське самоврядування

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ - 2011

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. П. Піддубна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний розвиток суспільно-політичних відносин в українському суспільстві ставить на порядок денний такі завдання, як: вибір адекватних комунікативних стратегій для взаємодії з інституціями сучасного громадянського суспільства, зокрема у функціонуванні місцевого самоврядування на рівні територіальної громади, та ефективне застосування відповідного комунікативного інструментарію, під яким розуміємо інформаційні технології та супровід усіх учасників комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні.

Потреба у знаходженні науково обґрунтованих рішень цих завдань, насамперед, продиктована необхідністю вирішення як стратегічних, так і тактичних завдань державної регіональної політики. Так, наприклад, ретельне планування і впровадження комунікативних стратегій необхідне при проведенні загальнонаціональних і локальних інформаційно-просвітницьких кампаній, виборів, референдумів, іміджевих процедур для залучення членів територіальної громади до напрацювання і прийняття управлінських рішень, зростання рівня політичної культури громадян та самоорганізації населення, політичної і виборчої активності, ефективного представлення інтересів населення в органах місцевого самоврядування.

Окрім цих складових суспільно-політичного розвитку території, застосування комунікативних стратегій також цілком виправдане і задля вирішення проблем соціально-економічного характеру: наприклад, для підвищення рівня інвестиційної і туристичної привабливості території.

Сучасні комунікативні стратегії та технології у взаємозв'язку з історичним досвідом їхнього виникнення та застосування вивчають у своїх працях як вітчизняні вчені, зокрема В.С. Бацевич, В.М. Бебик, М.Й. Варій, Н.М. Драгомирецька, А.В. Дуда, С.М. Квіт, О.Ю. Лебединська, Б.В. Потятинник, Г.Г. Почепцов, А.Ф. Ткачук, так і закордонні дослідники – Т. Гобан-Клас, М. Грачов, Т. Дейк, Б. Добек-Островська, О. Іссерс, Н. Луман, Д. Мак-Квел, М. Мак-Люен та ін.

Тематика, пов'язана з вивченням актуальних проблем місцевого самоврядування, знайшла своє розкриття у працях вітчизняних вчених Л.Д. Бевзенко, В.С. Куйбіди, М.В. Лациби, О.В. Прієшкіної; різні історичні аспекти розвитку місцевого самоврядування в Україні знайшли відображення у дослідженнях В.С. Журавського, В.Г. Кременя.

Аналіз наукових публікацій та дисертаційних досліджень останніх років

доводить, що у розвиток наукового обґрунтування ефективної державної регіональної політики та діяльності органів місцевого самоврядування зробили значний внесок такі вітчизняні вчені, як: В.М. Бабаєв, Є.П. Бабенков, О.С. Батіщева, Г.А. Борщ, М.Л. Братковський, В.М. Вакуленко, О.І. Васильєва, І.О. Дегтярьова, Я.Ф. Жовнірчик, М.Х. Корецький, А.С. Крупник, Ю.О. Куц, О.М. Ніколаєва, В.Г. Ровний, Л.В. Сапельніков, Г.Г. Скиба, Д.В. Сухінін, С.А. Фоломіна, І.А. Чикаренко, Ю.П. Шаров та ін.

Однак, стрімкий розвиток демократичних процесів, комунікативних технологій та великий масив унікальної практичної діяльності тисяч територіальних громад держави не міг, звісно, ще отримати повного і всебічного аналізу з боку науковців.

Ще маловивченими залишаються процеси, які відбуваються в територіальній громаді, яка є джерелом місцевого самоврядування зокрема та системи демократії взагалі. Досі не розроблено загальноприйнятої моделі комунікативного процесу у місцевому самоврядуванні, не визначено його елементів. Потребує, на нашу думку, також введення до наукового дискурсу і дослідження феномен комунікативного потенціалу місцевого самоврядування як важлива передумова ефективності впроваджуваних комунікативних стратегій на рівні територіальної громади.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової теми Академії муніципального управління “Удосконалення механізмів державного управління та місцевого самоврядування” (номер державної реєстрації 0108U008164). Внесок автора полягає в розробці теоретичних та методичних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади.

Мета і завдання дослідження. Виходячи з актуальності даної проблеми, визначаємо *метою дослідження* теоретичне та методичне обґрунтування концептуальних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- визначити необхідність введення категорії “комунікативний потенціал місцевого самоврядування”, розкрити його зміст, значення і структуру;
- з'ясувати стратегічні напрями застосування комунікативних стратегій для збільшення комунікативного потенціалу місцевого самоврядування;
- показати історичну зумовленість сучасного розвитку місцевого самоврядування;
- виділити групи завдань місцевого самоврядування, вирішення яких потребує застосування комунікативних стратегій;
- розробити синтетичну модель комунікативного процесу (з уточненням визначень його структурних елементів) у місцевому самоврядуванні;
- проаналізувати і систематизувати основні теоретичні та методичні підходи до класифікації комунікативних стратегій місцевого самоврядування;
- дослідити особливості правового та інформаційного забезпечення

комунікативних процесів у діяльності місцевого самоврядування в Україні;

- виявити характерні риси комунікативного потенціалу існуючих на сьогодні й унормованих законодавством форм безпосередньої участі громадян у державному управлінні;

- проаналізувати передумови для впровадження комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні.

Об'єктом дослідження є місцеве самоврядування в Україні.

Предметом дослідження є комунікативні стратегії місцевого самоврядування в Україні.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування і застосування науково обґрунтованих комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні сприятимуть ефективному вирішенню завдань місцевого самоврядування, а структурні елементи та сутнісні ознаки комунікативного процесу мають піддаватися корекції задля сталого розвитку територіальних громад.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, які базуються на сучасних наукових засадах державного управління, теорії комунікації, економіки, менеджменту та споріднених з ними наук. У роботі використано: методи моделювання та абстрагування - для опису теоретичної моделі комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні, визначення впливу соціальної системи на цей процес та роль структурних елементів комунікації. Для побудови концепції, яка описує структуру комунікативної стратегії, застосовувався метод системного аналізу. З'ясовуючи актуальні завдання місцевого самоврядування, використовувався метод експертизи; історичний та діалектичний методи дозволили проаналізувати історичні аспекти формування комунікативного потенціалу місцевого самоврядування в Україні. Метод прогнозу був застосований для обґрунтування доцільності використання Е-комунікацій. Методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції застосовувалися для дослідження особливостей практичного застосування комунікативних стратегій в інформаційних кампаніях місцевого самоврядування, формулювання дефініцій «комунікативний процес», «комунікативний потенціал», «політична ідентифікація» тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні науково-практичного завдання щодо теоретичного та методичного обґрунтування концептуальних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади.

Наукова новизна дисертаційного дослідження розкривається у тому, що:

вперше:

- запропоновано визначення категорії “комунікативний потенціал місцевого самоврядування”, під яким розуміється організаційна, структурна та креативна здатність взаємодіючих учасників комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні до здійснення ефективної комунікації;

удосконалено:

- класифікацію комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні за

стратегічною метою комунікації (політична ідентифікація, імідж, місія) та за ієрархічною структурою (стратегія, тактики, комунікативні ходи);

- механізми реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні шляхом дослідження нового ефекту – наявності комунікативного потенціалу як для унормованих законодавством форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, так і для нових форм, які ще не набули унормування;

- синтезовану модель комунікативного процесу для місцевого самоврядування, яка охоплює не лише систему місцевого самоврядування, але й середовище, в якому вона існує, та уточнює зміст структурних елементів комунікативного процесу.

набули подальшого розвитку:

- розгляд системи забезпечення життєдіяльності територіальної громади через виділення таких складових, як: політичне самовідтворення системи (вибори, референдуми), забезпечення сталого економічного розвитку території (залучення інвестицій, розвиток підприємництва); інституційне самовідтворення (активізація залучення громадян до самоврядування);

- визначення передумов, суб'єктивних і об'єктивних чинників застосування новітнього технологічного арсеналу комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні, зокрема недостатнє географічне покриття мережі Інтернет, порівняно незначна кількість сформованих Е-спільнот, відсутність фахових знань (об'єктивні чинники); використання стандартних комунікативних технологій, замкненість інформаційних кампаній і комунікативних процедур на одній особі, корупційна складова (суб'єктивні чинники).

Практичне значення одержаних результатів. Підходи до вирішення комунікативних проблем у місцевому самоврядуванні використовувались для підготовки пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази та попередньої експертизи проектів нормативно-правових документів (Довідка №34-04/43 від 19.05.2010 р. голови підкомітету Верховної Ради України з питань молодіжної політики, сім'ї та дитинства), а також під час розробки програм ефективної комунікації громад у Дубенській районній раді Рівненської області (Довідка №01/15-103 від 17 травня 2010 р.).

Отримані результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових розробок у галузі державного управління і місцевого самоврядування, зокрема розділів комунікативістики у згаданих галузях. Висновки дослідження можуть бути також покладені в основу професійних програм з перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, активістів громад, впроваджуватися у діяльність регіональних управлінь Голодержслужби (Лист УДС Голодержслужби України у Рівненській області №243/01-12 від 18.05.2010 р.).

Окремі положення даного дослідження були застосовані автором при розробці робочої програми сертифікаційного курсу «Ефективна комунікація», який читався для студентів упродовж 2009–2010 навчального року в

Національному університеті «Острозька Академія», та навчального курсу «Основи журналістської майстерності», який читався НаУ «ОА» впродовж 2006–2010 навчальних років (Акт про впровадження від 11 травня 2010 р.).

Описана у дисертації концепція комунікативного процесу у місцевому самоврядуванні також використовувалися автором в його журналістській діяльності, зокрема під час підготовки циклу телевізійних програм на ТРК «Сфера» (Довідка №19 від 17.05.2010р.) та в проектній діяльності із МНДО (Лист Керівника спільного Проекту Ради Європи та Європейського Союзу №07 від 10.06.2010р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки і впровадження дисертаційної роботи є результатом самостійно проведених досліджень автора. У дисертації не використовувались положення, що належать співавторам, разом з якими було підготовлено окремі наукові публікації.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Результати досліджень, що містяться у даній роботі, оприлюднювалися на: Третій Міжнародній науковій конференції “Проблеми культурної ідентичності та культурний проект Європи” (м. Острог, 2007 р.); Міжнародній конференції “Управління міжетнічними взаєминами в поліетнічному суспільстві: питання толерантності й співпраці влади і громади” (м. Сімферополь, 2008 р.); П’ятій Міжнародній науковій конференції “Проблеми культурної ідентичності та культурний проект Європи” (м. Острог, 2009 р.); X Міжнародній науковій конференції “Е-економіка, Е-суспільство у Центральній та Східній Європі” (м. Наленчов, 2009 р., Республіка Польща); II Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності” (м. Жовті Води, 2010 р.); III Міжнародній науково-теоретичній конференції “Соціально-політичні та культурні проблеми сучасності” (м. Сімферополь, 2010 р.); науково-практичній конференції за міжнародною участю “Антикризові механізми регіонального та муніципального розвитку” (м. Київ, 2010 р.); Міжнародній науковій конференції “Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур” (м. Острог, 2010 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, серед яких 4 статті у наукових фахових виданнях з державного управління, 13 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій (у тому числі 3 закордонних). Загальний обсяг публікацій – 4,5 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертацію викладено на 210 сторінках, з яких 180 сторінки – основна частина, в т.ч. 10 рисунків на 5 сторінках, 5 таблиць на 10 сторінках. Список використаних джерел з 202 найменувань розміщений на 24 сторінках, додатки – на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету,

завдання та гіпотезу дослідження, його предмет і використані методи, наукову новизну й практичну корисність одержаних результатів.

У першому розділі – *«Теоретико-методичні передумови використання комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні»* – встановлюються науково-методичні та правові передумови впровадження комунікативних стратегій у межах комунікативного процесу місцевого самоврядування. Для цього розроблено теоретичну модель комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні; досліджуються правові засади функціонування та інформаційного забезпечення (супроводу) комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні України; визначаються підходи для окреслення актуальних завдань місцевого самоврядування.

Реалізація програм соціально-економічного розвитку, досягнення стратегічних пріоритетів держави, зокрема у формуванні ефективної регіональної політики, створення передумов для розвитку місцевого самоврядування нерозривно пов'язані з функціонуванням ефективного комунікативного простору, де позиції комунікатора і комуніканта взаємно узгоджуються і враховуються.

Основоположні дослідження, необхідні для розуміння еволюції суспільно-політичних (зокрема, комунікативних) відносин, розробили К.О. Апелъ, Н. Вінер, Ю. Габермас, М. Кастельс, Д. Лайон, Г. Лебон, К. Леві-Стросс, Н. Луман, М. Мак-Люен, А. Моль, Т. Парсонс та ін.; вплив інформаційних технологій на розвиток суспільства вивчали дослідники Д. Белл, П. Бурд'є, С. Гантингтон, Е. Гіденс, Т. Гобан-Клас, Дж. Д'юї, Т. Дейк, Ж. Делез, Б. Добек-Островська, Д. Мак-Квел, Дж. Остін, Дж. Пітерс, Д. Тапскот, Д. Холмс, Г. Штрамайер.

Досліджено, що прагматичні питання комунікації, які найбільше цікавлять дослідників державного управління і місцевого самоврядування, з огляду на можливість їхнього практичного застосування, визначають домінацію комунікативного аспекту комунікації відносно до інформаційно-змістовного аспекту. Описати комунікативний процес у місцевому самоврядуванні можуть міждисциплінарні напрями, які знайшли своє відображення в інтегративних наукових дисциплінах (психолінгвістика, соціопсихологія, соціолінгвістика, соціокомунікація тощо) та прикладних дисциплінах (соціальна робота, муніципальне управління, політичні технології, психологія масових комунікацій, стратегічне планування розвитку території тощо).

Для моделей, які описують різні комунікативні процеси, типологічним критерієм для подальшого аналітичного розгляду може слугувати наявність комунікативної тріади: комунікатора (автора повідомлення) – повідомлення – реципієнта (отримувача повідомлення). Розгляд такої тріади дозволяє розрізнити чотири способи концептуалізації комунікації, які стають своєрідним підґрунтям для розробки різних засадничих моделей комунікативного процесу: трансмісії, ритуалу, привернення уваги та рецепції.

Визначено, що перспективи розвитку місцевого самоврядування як складної соціальної системи пов'язані з впровадженням та розвитком такої форми комунікації, яка описується транзакційною моделлю. Відтак, важливим є

реальне наділення соціальними функціями всіх учасників комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні, розуміння ними своїх соціальних ролей і своєї можливості змінити ці ролі. До того ж транзакційна модель дозволяє планувати і впроваджувати довготривалі комунікативні стратегії, які можуть з більшою ефективністю використовувати наявні ресурси, формувати завдання, мету чи надмету для місцевої громади і досягати цієї мети (надзавдання).

На основі описаних моделей розроблено синтезовану, узагальнену модель комунікативного процесу, яка до того ж описує комунікацію у досліджуваному нами середовищі місцевого самоврядування. Розкрито зміст структурних елементів комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні.

На нашу думку, питання класифікації і розгляду всього комплексу нормативно-правового регулювання комунікативного процесу потребує ґрунтовнішого розгляду з боку науковців. Відзначено, що створення класифікаційних карток (для кожного району, для кожної громади), в яких знайшло би відображення все існуюче регулювання (від міжнародних угод до рішення сільської ради), на нашу думку, могло би значно підсилити правове підґрунтя для учасників комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні, а сам комунікативний процес відповідно став би ефективнішим.

Окрім правової складової, важливу роль для функціонування системи місцевого самоврядування відіграє інформаційна складова. Основною проблемою, яку необхідно при цьому вирішити, є надання цілеспрямованого характеру інформаційному забезпеченню (супроводу) управлінської діяльності. Серед перспективних напрямів розвитку та удосконалення інформаційного супроводу комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні запропоновано використання організаційного, інтелектуального та іншого ресурсу недержавних організацій.

Серед основних проблем місцевого самоврядування вітчизняні дослідники називають: законодавчу невизначеність територіальної основи місцевого самоврядування; економічну неспроможність переважної більшості територіальних громад, органів місцевого самоврядування щодо здійснення власних і делегованих повноважень; відсутність чіткого розподілу повноважень між рівнями, органами та посадовими особами місцевого самоврядування; погіршення якості складу місцевих рад внаслідок запровадження пропорційної системи виборів за закритими партійними списками; недовіра форм прямої демократії, нехтування місцевою владою конституційно-правових механізмів залучення громадян – членів територіальної громади – щодо вирішення питань місцевого значення.

Запропоновано формування трьох проблемних груп місцевого самоврядування, на розв'язання яких спрямовуватимуться комунікативні стратегії.

Для нашого дослідження найбільш значущими є групи проблем місцевого самоврядування, з якими доводиться зустрічатися територіальним громадам постійно і від вирішення яких залежить їхній сталий розвиток. До таких проблем віднесемо три групи завдань. По-перше, групу завдань із забезпечення політичних прав – забезпечення демократичних, прозорих і вільних виборів

представницьких органів місцевого самоврядування, реалізація принципу політичної відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування – при хорошій роботі сільський голова залишається на наступний термін, при поганій – достроково або після завершення своєї каденції змінюється на посаді; забезпечення проведення місцевих та всеукраїнських референдумів, загальнодержавних і місцевих інформаційних кампаній; по суті, ця група проблем пов'язана із забезпеченням політичних прав членів територіальної громади.

По-друге, це група завдань, пов'язаних із забезпеченням соціально-економічних прав членів територіальної громади, сталого економічного розвитку території через стратегічне планування, впровадження місцевих соціальних і культурних програм, залучення інвестицій, створення привабливого іміджу територій, розвитку рекреаційного і туристичного потенціалу, співпрацю з бізнесом.

По-третє, виділимо групу завдань із забезпечення громадянських прав членів територіальної громади, а досліджуючи ширше – і самовідтворення політичної і соціальної системи місцевого самоврядування через залучення громадськості до участі в місцевому самоврядуванні, тобто наявність стимулу для розвитку лідерів територіальної громади; підзвітності представників виборних органів; участі громадян у процесі підготовки і прийняття рішень. Дана група завдань має принциповий характер для досягнення кумулятивного ефекту з вирішення двох попередніх проблемних комплексів.

У другому розділі – *“Комунікативний потенціал місцевого самоврядування як основний чинник для впровадження комунікативних стратегій”* – досліджується сучасний стан і перспективи комунікативного потенціалу місцевого самоврядування як передумови для формування і використання комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні. При цьому в розділі аналізується сутність та історичні аспекти формування комунікативного потенціалу місцевого самоврядування в Україні; досліджується комунікативний потенціал унормованих законодавством форм безпосередньої участі громадян; пропонуються актуальні детермінанти для впровадження комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні.

Стрімкий розвиток комунікативних практик, що застосовуються у суспільно-політичному процесі, вимагає не тільки наукового вивчення, обґрунтування нових методик комунікативної роботи в сучасних умовах задля вирішення актуальних соціальних і політичних завдань, але й потребує ґрунтового історичного аналізу як виникнення цих практик, досвіду їхнього застосування, так і суспільно-політичних умов, в яких формувалися ще протокомунікативні технології. Важливими для знаходження у минулому відповідей на проблемні виклики сучасності, на нашу думку, є такі історичні аспекти: історично доведена здатність українського народу до самоорганізації; історично зумовлена прихильність українського народу до демократичного устрою, який передбачає широку участь громадськості, обмеження ролі держави; історичний досвід самоврядування як своєрідного економічного устрою суспільства; здатність українського народу продукувати власний епос і

міфологію.

Комунікативний потенціал (організаційна, структурна та креативна здатність взаємодіючих елементів комунікативного процесу – надавача та отримувача повідомлення, самого повідомлення, каналу комунікації – до здійснення ефективної комунікації) необхідний для з'ясування сутності й структури комунікації у соціальній системі. Сприятливими умовами для найбільшої ефективності комунікації є такі, за яких комунікативний потенціал реалізується найбільшою мірою, і навпаки – комунікативний потенціал використовується з найменшою ефективністю або й не використовується взагалі, у випадку неефективної комунікації. Відзначимо, що найпростіша адекватна модель, яка описує ефективну комунікацію (комунікатор завдяки вдало підібраним каналам комунікації і простоті повідомлення досягає уваги отримувача цього повідомлення і домагається відповідної реакції), описує умови, за яких комунікативний потенціал реалізується найбільшою мірою, з найбільшим коефіцієнтом корисної дії. І навпаки, комунікативний потенціал використовується з найменшою ефективністю у випадку, коли комунікатор через власне небажання або незнання обирає неефективні канали комунікації, формує і передає неприйнятне за змістом чи формою для комуніканта (отримувача інформації) повідомлення, а відтак, і не досягає ні уваги, ні відповідної (тобто запланованої чи передбачуваної) реакції від комуніканта.

За основу для побудови моделі комунікативного потенціалу використовуємо фрагмент запропонованої нами попередньо моделі-схеми комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні.

Проаналізовано складові стратегічного потенціалу соціальної системи, відзначено, що такій складовій, як комунікативний потенціал соціальної системи, приділяється неналежна, на нашу думку, увага. Запропоновано комунікативний потенціал поділяти на зовнішній та внутрішній; на матеріальний і нематеріальний; на нормативно-правовий і звичаєвий. Визначено, що теоретичні виклади, які з'ясовують сутність комунікативного потенціалу, можуть мати прикладне практичне значення. Для використання комунікативного потенціалу у повсякденній діяльності учасники комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні можуть використовувати методикку вимірювання і відповідно корекції комунікативного потенціалу.

У даному дослідженні під комунікативним потенціалом місцевого самоврядування як соціальної системи розуміється не стільки оцінка можливості комунікатором досягти рівня ідеальної комунікації (така можливість важко піддається формалізованому опису), скільки наявність ресурсних можливостей (технічних, людських, правових, адміністративних, організаційних, морально-етичних соціокультурних тощо) у системі та її структурних одиниць форматувати комунікативний простір. При цьому комунікативний потенціал слід чітко пов'язувати з певною комунікативною ситуацією і відповідно комунікативним завданням, яке потрібно вирішити у цій ситуації.

Визначено, що форми безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні є, по суті, правовими моделями залучення громадян до

управління на рівні територіальної громади, а відтак, проблема їхнього вдосконалення (нормативного, змістовного тощо) відповідає комунікативному завданню місцевого самоврядування щодо активізації громадян до участі у розробці й прийнятті рішень.

Доводиться, що додаткове правове регулювання, певна деталізація та уніфікація нормативної бази, яка стосується форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, дозволять суттєво спростити механізм прямого доступу членів територіальної громади до участі у цих формах, а відтак, збільшує комунікативний потенціал місцевого самоврядування в його здатності змінювати комунікативний простір.

Проте, найважливішою проблемою залишається активізація безпосередньо членів територіальної громади задля контролю за діяльністю рад, актуальною також залишається просвітницька робота у напрямі інформування громадян про їхні права у здійсненні місцевого самоврядування, спонукання (у тому числі й економічне) громадян до застосування на практиці механізмів врядування, участі у стратегічному плануванні розвитку громади, у розробці місцевої політики тощо.

Чинником, який пояснює низький рівень довіри громадян, зокрема до органів місцевого самоврядування, на нашу думку, є як незадовільний рівень комунікації між посадовими особами місцевого самоврядування і громадянами, так і незадовільний рівень комунікації між всіма суб'єктами місцевого самоврядування, включаючи кожного окремого представника територіальної громади, недержавні організації, бізнес, владу тощо. Ці негативні тенденції, крім всього іншого, є наслідком впровадження неефективних комунікативних технологій, особливо – технологій з односторонньою комунікацією, властивою для тоталітарних спільнот, а тому потребують серйозного діагностування і термінового застосування низки комунікативних заходів. Прогнозується ускладнення ситуації у разі зникнення існуючих учасників комунікативного процесу з місцевого політичного комунікативного процесу, адже це означатиме звільнення місця для радикалізованих і важко прогнозованих в коротко- і середньостроковій перспективі політичних сил.

У третьому розділі – *«Застосування комунікативних стратегій для вирішення актуальних завдань місцевого самоврядування»* – визначаються передумови для практичного впровадження комунікативних стратегій в місцевому самоврядуванні; описуються практичні аспекти застосування комунікативних стратегій для вирішення актуальних завдань місцевого самоврядування; розроблено підходи до класифікації комунікативних стратегій в місцевому самоврядуванні; досліджено комунікативні стратегії політичного та громадянського спрямування в інформаційних кампаніях місцевого самоврядування.

Стрімкий розвиток суспільно-політичних процесів в Україні фактично прирік традиційні комунікативні технології на швидке моральне старіння та навіть вимирання. Відтак, учасники комунікативного процесу підшуковують нові комунікативні технології, а оскільки часу на їхню апробацію і коштів – на їхнє досконале втілення – не вистачає, то негативний результат при

практичному їхньому впровадженні, по суті, гарантований. Водночас асортимент використовуваних технологій настільки широкий, що деяких успіхів все-таки вдається досягти. Але відсутність чіткого посткомунікативного аналізу і часова обмеженість застосування комунікативних технологій (іноді ці часові рамки збігаються з терміном виборчої кампанії, з днем голосування, з прийняттям бюджету, громадського обговорення якогось рішення органу місцевого самоврядування тощо) знову відтворюють старі помилки і під час наступних інформаційно-комунікативних кампаній, причому в суттєво інших соціально-економічних умовах і без надання достатньої уваги задля планування і впровадження комунікативних стратегій.

Сучасний стан соціальної системи із низьким комунікативним потенціалом у взаємовідносинах між органами місцевого самоврядування і територіальною громадою, між громадськістю і владою взагалі може спричинити не лише недолугу соціально-економічну політику, але й значні суспільно-політичні потрясіння. Основними чинниками відсутності комунікації і високого рівня конфліктності у комунікативному просторі місцевого самоврядування, на думку вітчизняних дослідників, є взаємна недовіра між громадою і владою; відсутність налагодженого обміну інформацією між владою і громадськістю; відсутність усталених традицій і партнерських взаємин влади й громади у процесах прийняття управлінських рішень, розв'язання конфліктів та можливих суперечок і досягнення консенсусу заради розвитку. На нашу думку, активне впровадження у комунікативний простір місцевого самоврядування різноманітних, у тому числі й не унормованих поки що чинним законодавством форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, здатне дати належну відповідь вищеперерахованим викликам.

Динамічно зростаючі можливості мережі Інтернет у сфері масової комунікації вже знаходять і в короткотерміновій перспективі знайдуть все більш широке застосування з боку учасників комунікативного процесу. Визначено передумови до практичного застосування Е-комунікацій, які існують сьогодні у місцевому самоврядуванні під час вирішення прикладних комунікативних завдань. При цьому під основними комунікативними завданнями у сфері місцевого самоврядування вважаємо комплекси заходів, спрямовані на: 1) досягнення якісного рівня надання послуг населенню як основа економічного розвитку територіальної громади; 2) активізацію і залучення членів територіальної громади до прийняття рішень; 3) проведення демократичних процедур – місцеві й загальнонаціональні вибори, збори, слухання тощо; 4) проведення місцевих та загальнонаціональних інформаційних кампаній.

Технологічною детермінантою застосування Е-комунікацій є стрімке зростання кількості користувачів мережі Інтернет. Політична детермінанта пошуків нових комунікативних каналів взаємозв'язку з виборцями на регіональному рівні визначається низькою виборчою активністю та зниженням рівня довіри громадян до органів влади.

Важливою складовою для роботи учасників комунікативного процесу в

місцевому самоврядуванні нам видається можливість: а) безболісного «зондажу» і дослідження реакції аудиторії на те чи інше висловлювання, дію лідера думки, керівника; б) вибору цільової групи для впливу за географічною, соціальною, статевою, віковою ознакою, при цьому досягається проникнення у важкодоступні для інших видів комунікацій соціальні групи. У той же час розвиток Е-комунікацій у місцевому самоврядуванні гальмують як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. До умовно об'єктивних чинників віднесемо недостатнє географічне покриття мережею Інтернет, порівняно невелику кількість користувачів Мережі й сформованих на локальному рівні Е-спільнот, відсутність як фахівців у галузі Е-комунікації в місцевому самоврядуванні, так і методологічної основи та інструментарію для оцінки ефективності комплексу заходів, проведених за допомогою Е-комунікації. Поряд з об'єктивними обмеженнями розвитку Е-комунікації сьогодні в Україні наявна і низка суб'єктивних факторів, що визначаються сучасним політичним процесом та рівнем політичної культури.

Але найбільш істотно перешкоджають впровадженню Е-комунікацій системні проблеми у суспільному розвитку трансформаційних посттоталітарних держав, до яких належить і Україна: по-перше, емпірично доведена «ефективність» підкupu виборців; по-друге, принцип побудови партійних структур «зверху-вниз» та відсутність суттєвих кроків у напрямі децентралізації державного управління. У подоланні таких негативних явищ у вітчизняному розвитку місцевого самоврядування, на нашу думку, корисним буде використання досвіду європейських країн, в яких розпочалося впровадження Е-демократії.

Застосування не унормованих законодавством форм безпосередньої участі громадян є також одним із перспективних напрямів для впровадження комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на основі розвитку комунікативного потенціалу. При цьому під «унормованими» формами ми розуміємо чітко визначені у законодавстві форми безпосередньої участі громадян, яких, згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування», є п'ять. Усі інші форми – «неунормовані» за нашою класифікацією, хоч і не одержали окремого опису у вказаному Законі, але аж ніяк не суперечать чинному законодавству.

Розглядаються засадничі форми участі – діалогові (стратегічні) групи та коаліції, які через свою універсальність претендують на “парасольковість” і навіть мають ознаки методологічного підходу до вирішення завдань із збільшення комунікативного потенціалу, оскільки містять ознаки інших описаних форм. Фонд розвитку громади є особливим способом мобілізації та акумулювання ресурсів певної громади для розв'язання наявних місцевих проблем та сприяння розвитку відповідних територій. Іншими словами, Фонди громад працюють в чітко визначеному географічному регіоні, а грошові кошти, які вони залучають, мають здебільшого місцеве походження, тому повинні використовуватися на місцевому рівні. Перспективною формою участі є Форум місцевого самоврядування. З огляду на комунікативний аспект, робота Форуму дозволяє створити ще один дискусійний майданчик для сільських громад, при

цьому цей майданчик перетворився на центр прийняття рішень і визначення пріоритетів впровадження місцевої політики.

В основу класифікації комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні через практичність поставлених завдань пропонується покласти кінцеву мету, яка розуміється як прогнозоване бажане, уявлення про результат, який повинен бути досягнутий. Основними комунікативними ситуаціями в місцевому самоврядуванні, для вирішення яких потрібна розробка комунікативних стратегій, є місцеві виборчі (інформаційні) кампанії; залучення інвестицій, розвиток бізнесу; активізація громадян до участі в прийнятті рішень. Комунікативна стратегія в ієрархічному плані складається із набору комунікативних тактик, які, в свою чергу, складаються із набору почергових комунікативних ходів. Створення і впровадження комунікативної стратегії неможливе без стратегічного задуму, який визначає застосування набору комунікативних тактик і необхідних комунікативних засобів та технологій.

Великий масив унікальних комунікативних ситуацій у місцевому самоврядуванні потребує подальшого вивчення і класифікації, а виокремлення спільних рис і методів у ефективних комунікативних стратегіях, які вже застосовувалися у цій сфері, зможе стати основою для розробки типових стратегій у вирішенні тих чи інших актуальних завдань місцевого самоврядування. Особливої уваги потребує вивчення політичної ідентифікації і як важливого чинника електоральної поведінки виборців, і як чинника прогнозованості в діяльності органів місцевого самоврядування на період каденції місцевих депутатів.

Визначено тактики, які застосовуються при впровадженні комунікативних стратегій – тактика презентації (комунікативні ходи – самопрезентація, дотична презентація, акцент на деталях, акцент на сімейному та соціальному статусі); тактика позиціонування (комунікативні ходи – метафоричність образу, підкреслення опозиційності, впровадження рольового міфу, захоплений відгук, заява, презентація своєї мотивації до участі в тому чи іншому заході (процесі), обіцянка, заснування коаліцій, звернення, заклик, позиціонування відносно друзів і партнерів, демонстрація доступності); тактика розширення позитивного образу (передбачає реалізацію таких комунікативних ходів, як інтерактивність, динамічність жанрів при подачі матеріалу, ненав'язливе інформування); тактика реабілітації (комунікативні ходи – спростування, виправдання, переакцентування, несподіваний погляд на знайомі події).

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено розв'язання актуального науково-практичного завдання щодо теоретичного та методичного обґрунтування концептуальних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади. Одержані в ході проведеного дослідження результати підтверджують гіпотезу, покладену в його основу, а реалізовані мета й завдання дають можливість зробити такі основні висновки.

1. Визначено необхідність введення до наукового дискурсу категорії “комунікативний потенціал місцевого самоврядування” як організаційної, структурної та креативної здатності взаємодіючих елементів комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні до здійснення ефективної комунікації. Комунікативний потенціал використовується з найменшою ефективністю або й не використовується взагалі – у випадку, коли комунікатор через, власне, небажання або незнання обирає неефективні канали комунікації, формує і передає неприйнятне за змістом чи формою для комуніканта (отримувача інформації) повідомлення, а відтак, і не досягає ні уваги, ні відповідної (тобто запланованої чи передбачуваної) реакції від комуніканта. Комунікативний потенціал може бути відсутнім і тоді, коли має місце серйозне зміщення у системі відносних координат між комунікатором і комунікантом, коли комунікативний процес втрачає такі свої риси, як симетричність, відтворюваність, рівноправність учасників комунікативного процесу.

2. З’ясовано, що розвиток комунікативного потенціалу в місцевому самоврядуванні полягає у виборі або створенні адекватних умов комунікативного процесу, форм, засобів і каналів комунікації задля створення найбільшого поля ефективного комунікування, стійкого в часовому розрізі за умови динамічної зміни навколишнього комунікативного простору. Розвиток комунікативного потенціалу досягається на основі науковообґрунтованого планування і впровадження комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні. Комунікативний потенціал пропонується поділяти на зовнішній та внутрішній; на матеріальний і нематеріальний; на нормативно-правовий і звичаєвий. Визначено місце комунікативного потенціалу за функціональною структурою серед інших видів стратегічного потенціалу місцевого самоврядування.

3. Показано, що місцеве самоврядування як складна система економічних, правових і соціо-комунікативних відносин розвивалося в українському суспільстві тривалий історичний час. Важливими для знаходження у минулому відповідей на проблемні виклики сучасності, на нашу думку, є такі історично зумовлені особливості: здатність до самоорганізації; прихильність до демократичного устрою, що передбачає широку участь громадськості, обмеження ролі держави; досвід самоврядування як своєрідного економічного устрою суспільства; здатність продукувати власний епос і міфологію.

4. Виділено групи завдань місцевого самоврядування, розв’язання яких потребує застосування комунікативних стратегій. До них відносимо такі групи завдань: забезпечення політичних, соціально-економічних та громадянських прав членів територіальної громади. Розглянуто найбільш значимі групи завдань місцевого самоврядування, над вирішенням яких доводиться працювати територіальним громадам постійно і від вирішення яких залежить сталий розвиток громади. Такими групами завдань є: проведення виборчих та інформаційно-просвітницьких кампаній в ув’язці до певних демократичних процедур (вибори, референдум тощо); формування позитивного іміджу територіальної громади стосовно нагальних завдань соціально-економічного розвитку території (залучення інвестицій, розвиток туризму тощо); оптимізація

механізмів участі громадян в місцевому самоврядуванні для підвищення ефективності розробки і впровадження політики на місцевому рівні (дієвість недержавних організацій, прозорість процедур прийняття рішень тощо).

5. Розроблено синтетичну модель комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні, при цьому уточнено визначення структурних елементів комунікативного процесу. Перспективи розвитку місцевого самоврядування як складної соціальної системи пов'язані з впровадженням та розвитком таких форм комунікації, яка описується транзакційною моделлю. Відтак, важливим є реальне наділення соціальними функціями усіх учасників комунікативного процесу в місцевому самоврядуванні, розуміння ними своїх соціальних ролей і своєї можливості змінити ці ролі. До того ж транзакційна модель дозволяє планувати і впроваджувати довготривалі комунікативні стратегії, які можуть з більшою ефективністю використовувати наявні ресурси, визначати і вирішувати завдання для місцевої громади.

6. Запропоновано, згідно із розробленою нами концепцією, розглядати комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні як підсистеми, яким притаманні спільні риси для класифікації через наявність стратегічного задуму і спрямованості на вирішення груп завдань місцевого самоврядування. Визначено, що у вертикальному розрізі комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні являють собою ієрархічну структуру, утворену безпосередньо стратегією, похідними підстратегіями або тактиками, які, в свою чергу, залежно від конкретної комунікативної ситуації реалізуються за допомогою комунікативних ходів. У горизонтальному розрізі пропонується досліджувати комунікативні стратегії залежно від спрямованості на вирішення груп завдань місцевого самоврядування. При цьому стратегічний задум (сутність) комунікативної стратегії відповідно набуває форм політичної ідентифікації, іміджу та місії.

7. Наголошено, що додаткове правове регулювання, певна деталізація та уніфікація нормативної бази, яка стосується форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, дозволить суттєво спростити механізм прямого доступу членам територіальної громади до самоврядування, а відтак, збільшується комунікативний потенціал місцевого самоврядування. Оскільки йдеться про забезпечення конституційних прав громадян, запропоновано на законодавчому рівні зобов'язати органи місцевого самоврядування деталізувати механізми реалізації прав громадян на участь у місцевому управлінні. Вважаємо за доцільне, що також мають бути розроблені методичні рекомендації з підготовки і впровадження відповідних місцевих нормативно-правових актів. Серед інших розроблених рекомендацій – запровадження централізованого моніторингу виконання на рівні громад вказаних механізмів. Запропоновано передбачити нормативне зобов'язання щодо проведення систематичних зрізів суспільної думки стосовно рівня довіри до органів влади, передбачити унормування створення і діяльності Фондів розвитку громад, забезпечити моніторинг Статутів територіальних громад на їхню відповідність завданням з активізації участі громадян.

8. Виявлено, що наявність комунікативного потенціалу у формах

безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні надає можливість додаткового регулювання (корекції) для розвитку механізмів реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні. Завдяки розвитку комунікативного потенціалу форм безпосередньої участі громадян через удосконалення планування і впровадження адекватних комунікативних стратегій, досягаються нові можливості для реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні через залучення їх до комунікативного процесу. Визначено, що водночас із унормованими законодавством формами безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні України виявляють свою комунікативну ефективність і такі форми участі, які наразі не врегульовані нормативними актами.

9. Обґрунтовано, що сучасні тренди суспільного розвитку висувають досить серйозні проблеми перед учасниками комунікативного процесу і на місцевому рівні. По-перше, фінансово-економічна криза примушує учасників комунікативного процесу ретельно перебрати увесь набір комунікативних технологій, звернувши увагу на найбільш ефективні. У цьому контексті, безумовно, найперспективнішими є новітні комунікативні технології, які діють в електронних співтовариствах та використовуються за допомогою віртуальних засобів масової комунікації. Виявлено чинники (пропонується їх розділити на суб'єктивні та об'єктивні), які обмежують використання Е-комунікацій у місцевому самоврядуванні. По-друге, суттєві зміни відбулися і у суспільному сприйнятті сучасних політичних процесів. Технологічною детермінантою застосування Е-комунікацій є стрімке зростання кількості користувачів мережі Інтернет. А політична доцільність у пошуках нових комунікативних каналів взаємозв'язку з виборцями на регіональному рівні визначається низькою виборчою активністю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Штурхецький С. В. Актуальні детермінанти для впровадження інформаційно-комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький // Науковий вісник Академії муніципального управління – Зб. наук. праць / За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка. – К. : ВПЦ Академії муніципального управління, 2010. – Серія «Управління». - Вип. 1, 2010. – 368 с. – С. 357-365.

2. Штурхецький С. В. Передумови використання Е-комунікацій при вирішенні комунікативних завдань місцевого самоврядування [Текст] / С. В. Штурхецький // Інвестиції : практика та досвід. - 2010. - № 2. - С. 81-84.

3. Штурхецький С. В. Досвід розвитку місцевого самоврядування: вітчизняна специфіка формування комунікативного простору [Текст] / С. В. Штурхецький // Інвестиції : практика та досвід. - 2010. - № 5. - С. 81-85.

4. Штурхецький С. В. Комунікативний потенціал безпосередньої участі

громадян у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький, С. А. Пінчук // Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - № 10. - С. 81-85. (Особистий внесок автора : запропоновано методика аналізу участі громадян на основі комунікативної складової, проаналізовано наукову літературу та подано рекомендації щодо розвитку комунікативного потенціалу).

5. Штурхецький С. В. Е-комунікація в Україні: регіональні перспективи: [Текст] / С. В. Штурхецький // E-gospodarka, E-spoleszenstwo w Europie Srodkowej i Wschodniej. Vol.1. - Wydawnictwo KUL, Lublin, 2009 - P. 314-318.

6. Штурхецький С. В. Ідентифікація кандидатів під час виборів як чинник електоральних симпатій виборця: комунікативний аспект місцевих виборчих кампаній [Текст] / С. В. Штурхецький // Наукові записки : [зб. наук. праць]. Проблеми культурної ідентичності та культурний проект Європи. Матеріали міжнародної наукової конференції 24-25 квітня, Острог-2009; ред. кол.: І.Д. Пасічник, П.М. Кралюк, Ю.В. Мацієвський та ін. – Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2009. – Вип.4. - С.100-110. – (Серія «Культурологія»).

7. Штурхецький С. В. Економічна спрямованість комунікативних технологій у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький // **Сучасна наука в мережі Інтернет. Матер.** шостої Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Збірник тез доповідей. Частина 2. – К. : ТОВ «ТК Меганом», 2010. – С.19-22.

8. Штурхецький С. В. Комунікативні технології у місцевому самоврядуванні та перспективи регіонального розвитку [Текст] / С. В. Штурхецький // Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності : Зб. наук. праць II Міжнарод. наук.-практ. конф., 18-19 берез. 2010 р. : В 4 т. – Т.1. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2010. – С.134-137.

9. Штурхецький С.В. Комунікативні стратегії у місцевому самоврядуванні: аспект соціальної дії [Текст] / С. В. Штурхецький // **Науковий потенціал України 2010. Матер.** Шостої Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції 22-24 березня 2010 р. Зб. тез доповідей. Част. 2. – К. : ТОВ «ТК Меганом», 2010. – С.11-14.

10. Штурхецький С. В. Политическая идентификация в местном самоуправлении [Текст] / С. В. Штурхецький // Материали III Международной научно-технической конференции «Социально-политические и культурные проблемы современности». – Симферополь, ДИАЙПИ, 2010. – С. 815-818.

11. Штурхецький С. В. Феномен ідентичності як спосіб творення комунікативного простору і соціального буття [Текст] / С. В. Штурхецький // Наукові записки : [зб. наук. праць]. Проблеми культурної ідентичності глобальний та локальний виміри. Матеріали міжнародної наукової конференції

23-24 квітня, Острог-2010; ред. кол. : І. Д. Пасічник, П. М. Кралюк, В. М. Жуковський та ін. – Острог: Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2010. – Вип. 5. – С. 304-320. – (Серія «Культурологія»).

12. Штурхецький С. В. Проблеми розвитку Е-комунікацій у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький // Студентські філологічні студії початку ХХІ століття: зб. матеріалів ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених 15 квітня 2010 року / Донецький інститут соціальної освіти; відп. ред. Т.А.Єщенко. – Донецьк : ДІСО, 2010. – С. 200-202.

13. Штурхецький С. В. Класифікація комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький // Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених / за заг. ред. А. В. Решетніченко. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 126-128.

14. Штурхецький С. В. Политическая идентификация как источник радикальных настроений в обществе: коммуникативный аспект [Текст] / С. В. Штурхецький // Социально-экономические реформы : проблемы и пути решения в условиях современного общества. Материалы ІІІ Всерос. научно-практической (заочной) конференции. – М. : Издательско-полиграфический комплекс НИИРРР, 2010. - С. 123-128.

15. Штурхецький С. В. Кризисные факторы использования коммуникативных стратегий в местном самоуправлении [Текст] / С. В. Штурхецький // В мире научных открытий, 2010, №4 (10), Часть 16. – С. 154-156.

16. Штурхецький С. В. Стратегічний задум у комунікативній практиці місцевого самоврядування [Текст] / С. В. Штурхецький // Антикризіві механізми регіонального та муніципального розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (09.04.2010) / За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової. – К. : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, у 2-х частинах, Ч. 2, 2010. – С. 464-466.

17. Штурхецький С. В. Типологія комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні [Текст] / С. В. Штурхецький // Студентські наукові записки. Серія «Соціально-політичні науки» / [укл. А. І. Рибак, Т. В. Дарда] ред.кол. : І. Д. Пасічник, П. М. Кралюк, Р. В. Каламаж та ін. – Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2010. – Вип. 2. - С. 257-265.

АНОТАЦІЇ

Штурхецький С. В. Комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування. – Академія

муніципального управління. – Київ, 2011.

У дисертації описано розв'язання актуального науково-практичного завдання щодо теоретичного та методичного обґрунтування концептуальних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади та доведено гіпотезу про те, що формування і застосування цих стратегій сприяє ефективному вирішенню завдань місцевого самоврядування, а структурні елементи та сутнісні ознаки комунікативного процесу піддаються не лише опису, але й вимірюванню та корекції задля планомірного і сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. У роботі також обґрунтовано необхідність введення до наукового дискурсу нової категорії «комунікативний потенціал місцевого самоврядування» і запропоновано дефініцію цього феномена та рекомендації щодо його розвитку; наведено пропозиції з удосконалення механізмів реалізації права громадян на участь в місцевому самоврядуванні через дослідження нового ефекту – наявності комунікативного потенціалу як для унормованих законодавством форм безпосередньої участі громадян, так і для нових форм, які ще не набули унормування; доповнено загальну наукову картину розвитку самоврядування в Україні через історичний аналіз формування комунікативного потенціалу.

Ключові слова: місцеве самоврядування, комунікативний процес, комунікативна стратегія, комунікативний потенціал, комунікативна ситуація, комунікативний простір, територіальна громада, участь громадян.

Штурхецкий С. В. Коммуникативные стратегии в местном самоуправлении Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.04 – местное самоуправление. – Академия муниципального управления. – Киев, 2011.

В диссертации решается актуальная научно-практическая задача теоретического и методического обоснования концептуальных условий применения эффективных коммуникативных стратегий в местном самоуправлении. Доказывается тезис о том, что формирование и применение этих стратегий способствует решению задач местного самоуправления, а структурные элементы и сущностные признаки коммуникативного процесса поддаются не только описанию, но и измерению и коррекции для планомерного и устойчивого социально-экономического развития территориальных общин. В работе также обоснована необходимость введения в научный дискурс новой категории «коммуникативный потенциал местного самоуправления» и предложено определение этого феномена, а также рекомендации по его развитию; приводятся предложения по совершенствованию механизмов реализации права граждан на участие в местном самоуправлении через исследование нового эффекта – наличие коммуникативного потенциала как для унормированных законодательством форм непосредственного участия граждан, так и для новых форм, еще не нашедших нормирования; дополнено общую научную картину развития самоуправления в Украине через исторический

анализ формирования коммуникативного потенциала.

При этом коммуникативный потенциал местного самоуправления понимается как организационная, структурная и креативная способность взаимодействующих элементов коммуникативного процесса в местном самоуправлении к осуществлению эффективной коммуникации. Коммуникативный потенциал используется с наименьшей эффективностью или не используется вообще – в случае, когда коммуникатор выбирает неэффективные каналы коммуникации, формирует и передает неприемлемое по содержанию или форме для коммуниканта (получателя информации) сообщение, а следовательно и не достигает ни внимания, ни соответствующей (т.е. запланированной или предполагаемой) реакции от коммуниканта. Коммуникативный потенциал может отсутствовать и тогда, когда имеет место серьезное смещение в системе относительных координат между коммуникатором и коммуникантом, т.е. когда коммуникативный процесс теряет такие свои черты, как симметричность, воспроизводимость, равноправие участников коммуникативного процесса.

К проблемным комплексам местного самоуправления, решать которые предлагается с помощью коммуникативных стратегий, относим такие группы задач, как обеспечение политических, социально-экономических и гражданских прав членов территориальной общины. В исследовании указывается, что местное самоуправление как сложная система экономических, правовых и социо-коммуникативных отношений развивалось в украинском обществе длительное историческое время. Предложена синтетическая модель коммуникативного процесса в местном самоуправлении, при этом уточнены определения его структурных элементов. Перспективы развития местного самоуправления как сложной социальной системы связаны с внедрением и развитием тех форм коммуникации, которые описываются транзакционной моделью.

Согласно предложенной концепции предлагается рассматривать коммуникативные стратегии в местном самоуправлении как подсистемы, которым присущи общие черты для классификации. Наличие коммуникативного потенциала в формах непосредственного участия граждан в местном самоуправлении предоставляет возможность дополнительного регулирования (коррекции) для развития механизмов реализации права граждан на участие в местном самоуправлении. Развивая коммуникативный потенциал таких форм участия через совершенствование планирования и внедрения адекватных коммуникативных стратегий, достигаются новые возможности для реализации права граждан на участие в местном самоуправлении и привлечения их к коммуникативному процессу.

Финансово-экономический кризис заставляет участников коммуникативного процесса тщательно перебрать весь набор коммуникативных технологий, обратив внимание на наиболее эффективные. Поэтому перспективными являются новейшие коммуникативные технологии, действующие в развитых Е-сообществах с использованием новейших средств массовой коммуникации.

Предполагается, что дополнительное правовое регулирование, определенная детализация и унификация нормативной базы, касающейся форм непосредственного участия граждан в местном самоуправлении, позволит существенно упростить механизм прямого доступа членам территориальной общины к самоуправлению, а следовательно – увеличивает коммуникативный потенциал местного самоуправления.

Ключевые слова: местное самоуправление, коммуникативный процесс, коммуникативная стратегия, коммуникативный потенциал, коммуникативная ситуация, коммуникативное пространство, территориальная община, участие граждан.

Shturkhetsky S.V. Communicative strategies in local self-government in Ukraine. - Manuscript.

The thesis on obtaining the public administration degree on the specialty 25.00.04 - Local self-government. - Municipal Management Academy. - Kyiv, 2011.

The thesis presents the solution of an actual scientific and practical tasks for theoretical and methodological basis of the conceptual foundations of the use of effective communication strategies in local self-governance at the local community and the hypothesis about the formation and application of these strategies contribution on the effective resolution of local problems are proved, and structural elements and essential features of the communicative process are not only descriptions but also the measurement and correction for systematic and sustainable socio-economic development of communities; also the work contains the necessity of introduction to the scientific discourse of the new definition of "communicative potential of local government" and a definition of this phenomenon and recommendations for its development is offered; the proposals to improve the mechanisms of the right to participate in local government through research of new effect are adduced - the presence of the communicative potential of law as to ordered forms of direct citizen participation, and for new forms that have not yet acquired the ordering; general scientific picture of governance in Ukraine through historical analysis of the communicative potential is supplemented.

Keywords: local government, communication process, communication strategy, communication capacity, communicative situation, communication space, local community, participating citizens.

Підписано до друку 02.12.2010 р. Формат 60 x 84/16.
Папір офс. Гарнітура Times New Roman. Друк-різографія.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 212-1.

Віддруковано з оригінал-макета у видавництві «ДКС центр»
04073, м. Київ, Куренівський провулок, 17, т/ф (044) 537-14-34